

Asia: Maastopyöräreitien vaikutuksesta metsäpeuran vasomisen onnistumiseen

Kuhmon kaupunki
kirjaamo@kuhmo.fi,jari.juntunen@kuhmo.fi

Lausunto

1 Johdanto

Kainuun metsäpeurakannan esiintyminen on ollut muutoksessa 2000-luvun alusta lähtien, jolloin sen koko oli n. 1700 yksilöä. Kanta taantui voimakkaasti ja kävi alhaisimmillaan noin 700 kokoisena 2015, jonka jälkeen se on palautunut ollen v. 2023 lentolaskennoissa noin 900 yksilön kokoinen. Kainuun kannalla on erilliset talvi- ja kesälaitumet. Kainuun kannan kesälaitumista noin kolmasosa sijaitsee Venäjän Karjalassa lähellä valtakunnan rajaa. Talvilaitumet sijaitsevat nykyisin Sotkamossa ja Ristijärvellä.

Vasatuoton seurannat tukevat kannan kehitystä, jolloin vasatuotto on vaihdellut kannan kasvun ja taantumisen mukaisesti. Vuoden 2016 jälkeen vasatuotto on parantunut yhtä matkaa kannan hitaan kasvun mukana. Luken ja Oulun Yliopiston alustavissa tutkimuksissa on havaittu, että vasatuottoon vaikuttavat erityisesti säätekijät ja suurpetojen saalistus, joka oli onnistuneiden kuolinsyymääritysten perusteella tärkein kuolinsyy (ks. Tuuli Kumpula, pro gradu, Oulun Yliopisto, <https://oulurepo.oulu.fi/handle/10024/20121>).

Sen sijaan suoraa ihmishäiriövaikutusta metsäpeuran vasomisen todennäköisyyteen tai vasojen luomiseen ei ole tieteellistä tietoa olemassa. Esim. GPS-pantapeurojen yleinen vasomistodennäköisyys on korkea, jolloin noin 85 – 90 % vaatimista vasoo onnistuneesti vuosittain. Vasomisen todennäköisyys linkittyy todennäköisesti vaatimen ikään tai kuntoon. Lisäksi vuotuiseen vasatuottoon vaikuttaa enemmän vasojen kuolleisuus kesän aikana. Toisaalta vasojen luominen (ennenaikainen synnytys) talvella ja keväällä tai pienten vasojen hylkääminen voivat liittyä joissain tapauksissa suoraan ihmisen aiheuttamana häiriövaikutukseen. Häiriön vaikutuksia em. tapahtumiin ei voi sulkea pois, mutta Luken aineistoissa suoraa näyttöä näistä ilmiöistä on todella vähän.

Samalla kun kanta taantui myös sen levinneisyys Kainuussa on muuttunut siten, että Kainuun itäosissa lähellä valtakunnan rajaa kanta on taantunut voimakkaasti. Itäisessä Kainuussa asuu tai vasoo nykyisin vain vähän metsäpeuroja. Samalla Kainuun kannan painopiste on siirtynyt lännen suuntaan. Pääasialliset vasomisalueet sijaitsevat nykyisin Kuhmon kaupungin tai Lammasjärven ympärillä, Lentuan ja Vuosangan ampuma-alueen välisellä alueella. Myös tien 912 tuntumassa, siitä länteen sekä kaakkoisessa Kuhmossa ja Jonkerin alueella asuu vielä jonkun verran peuroja. Syyslaumoja havaitaan itäisessä Kuhmossa nykyisin huomattavasti vähemmän kuin noin 15 – 20 vuotta sitten. Pohjois-Karjalan peurakanta on lähes sukupuutossa.

Nykyistä metsäpeurojen kesäistä jakaumaa selittävät sekä demografiset tekijät (ks. Tuuli Kumpula) ja naaraiden vasomisalueen siirtyminen vuosien välillä (ks. Cindy Schwenk, pro gradu, Helsingin Yliopisto, <https://helda.helsinki.fi/items/85b7c4d2-d1fb-435e-abdb-43f3c4cac834>), johon

todennäköisesti vaikuttaa myös naaraan vasontamenestys.

2 Lausunto

Pyydettyä lausuntonaan Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

Lausunnossaan Luke keskittyy Metsästyslaissa (28.6.1993/615) 5 § (13.7.2018/555) lueteltuihin riistalajeihin ja keskittyy lausuntopyynnön mukaisesti metsäpeuraan ja sen vasomisen onnistumiseen.

Kuhmon kaupungin ympärillä vasoo ja viettää kesäänsä jonkin verran metsäpeuroja (ks. Viivi Puoskari, pro gradu, Oulun Yliopisto; <https://oulurepo.oulu.fi/handle/10024/10169>), jolloin on havaittu, että muutama vaadin voi vasoa aivan kaupungin kupeessa vain muutaman sadan metrin päässä asutuksessa. Lisäksi peuroja vasoo ja viettää kesäänsä sisävesien rannoilla ja saarissa (esim. Ontojärvi, Lentua, Kellojärvi, Änättijärvi, Lammasjärvi tai Jonkeri). Osa näistä saari- ja rantavaatimista asuvat myös melko lähellä Kuhmon kaupunkia. Näitä ilmiöitä selittää todennäköisesti saalistusriski, joka voi olla erityisen korkea itäisessä Kuhmossa ((ks. Tuuli Kumpula, pro gradu, Oulun Yliopisto, <https://oulurepo.oulu.fi/handle/10024/20121>). Metsäpeuroja näyttää hakeutuvan pienemmän saalistusriskin alueille, kuten ihmisten asumusten läheisyyteen. Yleensä suurpedot välttelevät ihmisiä ja niiden asumuksia, vaikka esim. sudet käyvät usein asumusten liepeillä. Laajassa merkityksessä vaatimet jonkin verran välttelevät lineaarirakenteita esim. sorateitä ym. ihmisvaikutusta vasomisen ja vasanhoidon aikana, mutta vaatimet joutuvat tasapainoilemaan ihmistoiminnan, resurssien ja saalistusriskin välillä. Samanlaista tasapainoilua havaitaan Suomenselällä vähemmän.

Hepokankaan ja muu Kuhmon kaupungin lähialueiden ulkoilureitistöt ja muu infra ovat metsäpeurojen vasomisaluetta, mutta aivan kaupungin lähellä vasovia vaatimia on vähän. Toisaalta asutuksen viereen kertyy syksyisin kymmeniä metsäpeuroja, jolloin ne ovat vähemmän herkkiä ihmisvaikutukselle. Kuhmon kaupungin ympäristö on erityisesti syysaikaista kerääntymisaluetta, jolloin metsäpeuroja voi hakeutua sinne aivan levinneisyysalueensa reunoja myöten erityisesti idän ja etelän suunnasta.

Elinympäristöjen rakentaminen aiheuttaa aina luontokatoa ja pirstoutumista. Kaiken rakentamisen, muun ihmisvaikutuksen sekä muiden tekijöiden (esim. metsäpeurakannan tila ja kohdealueen luonne) yhteisvaikutus täytyy ottaa riskiarvioinneissa huomioon. Uusi pyöräilyreitti tulee Kuhmon kaupungin lähellä kesäänsä viettävien vaatimien elinympäristöön ja todennäköisesti lisää jonkin verran häiriötä. Toisaalta uuden pyöräilyreitistön vaikutusten arviointi metsäpeuran vasatuottoon on erityisen hankalaa, koska ne muutamat alueella mahdollisesti asuvat vaatimet ovat todennäköisesti hakeutuneet aktiivisesti ihmisten läheisyyteen ja voivat sietää ihmisen aiheuttamaan häiriötä ainakin jonkin verran. Myöskään lausuntopyynnöstä ei ilmene arvioita uutta reitistöä käyttävien pyöräilijöiden volyymeista. Mahdollista häiriötä voidaan vähentää esim. isompien pyöräilytapahtumien järjestämisellä vasonta-ajan ulkopuolella.

Muuten Luke ei näe erityisiä esteitä pyöräilyreitistön rakentamiselle, kun se sijoittuu jo alueelle, jossa muuta ulkoilureitistöä ja muuta ihmisvaikutusta on jo jonkin verran. Lisäksi arvioitava alue on kokonaisuutena pieni ja rakenteiden alle jää suhteellisen vähän metsää ja suota, joten häiriö on esim. teolliseen

rakentamiseen verrattuna huomattavasti vähäisempää. Lisäksi häiriön vaikutuksia on mahdollista vähentää ohjaamalla isompia pyöräilytapauksia herkimpien lisääntymisajankohtien ulkopuolelle. Lisäksi ko. reitistöllä on ohjaava vaikutus, joka todennäköisesti vähentää häirintää muualla. Luke seuraa metsäpeuran vasatuottoa Kainuussa pantapeurojen ja syyslaskentojen avulla, joissa ko. alue on vasatuoton osalta seurannannoissa mukana.

3 Lausunnon tiivistelmä

Vaikka uuden sähköpyöräilyreitit alueella asuu kesällä muutamia metsäpeuroja, niin Luke ei näe erityisiä esteitä pyöräilyreitit rakentamiselle edellä mainituin perustein. Alue on hyvin pieni osa Kainuun metsäpeurakannan vasomisaluetta, uusien rakenteiden alle jää vain vähän metsää tai suota ja alueella asuvat metsäpeurat eivät todennäköisesti ole ihmishäiriölle erityisen herkkiä edellä esitetyin perustein.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 17.05.2024 klo 17:21:14.

Lausunnon valmistelija(t):
Antti Paasivaara

Liitteet:

Tiedoksi: